

УДК 378.015.31:7

© Чжан Ян, Кін О.М., 2022 р.

<https://orcid.org/0000-0002-8044-8491>

<https://orcid.org/0000-0002-1935-6483>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.14>

**Чжан Ян
О. М. Кін**

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ К. ОРФА ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МУЗИКИ ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ КНР

У статті наголошено, що нарощування технократичних процесів, ефективний розвиток інформаційно-наукової та промислової структур китайської держави стали поступово виводити пріоритетність духовної та естетичної складової за проєкції актуальних освітніх потреб суспільства. Було з'ясовано, що з 80-х рр. ХХ ст. державною політикою в галузі освіти визначилася тенденція підвищення статусу естетичного виховання. Для вирішення нагальних проблем освіти особливої уваги потребувала модернізація музичної освіти, що зумовило широке використання ідей та прогресивного досвіду західноєвропейських вчителів музичного мистецтва. Автором представлені ідеї німецького музиканта, композитора К. Орфа стосовно організації та реалізації музичного навчання, які дозволяють підвищити його ефективність та результативність.

Мета нашого дослідження полягає у вивченні та аналізі змісту музично-педагогічної концепції К. Орфа у контексті її застосування в системі музичної освіти КНР.

Для розуміння концептуальних засад даної проблеми в процесі дослідження ми використовували такі методи: аналіз, узагальнення, систематизацію педагогічних, історичних, науково-методичних праць вчених з проблем музичного виховання школярів.

Вивчення науково-педагогічної спадщини К. Орфа, практичної діяльності фахівця дозволили автору визначити основні ідеї його музично-педагогічної концепції. Це:

- Імпровізація, «імпульс» виступають основою для вивчення музики. Під імпульсом автор розуміє певний емоційний потяг до музикування, імпровізації, танцю, ритмічних рухів і співу, які дитина виконує інтуїтивно і із задоволенням.*
- Для навчання музики доцільно використовувати близький і зрозумілий дитині музичний матеріал. Найкраще для цього підходять твори народної творчості.*

- Для кращого розуміння самої природи музичного твору та швидкого формування виконавських навичок доцільно використовувати музичні інструменти, які не потребують спеціальної підготовки. К. Орфом було запропоновано цілий комплекс таких інструментів.
- Вивчення музики буде ефективним в умовах, наближених до природної діяльності дитини, звичних видів активності. Для цього доцільно широко використовувати різноманітні ігри, руханки тощо.

Ключові слова: музика, музична освіта, музично-педагогічна концепція К. Орфа, реформа музичної освіти КНР.

Zhang Yang, Kin O. M. The use of music and pedagogical concept of K. Orf in organizing students 'music learning as an actual problem of the modern system music education of China. *Strengthening of technocratic processes, effective development of information, scientific and industrial structures of the Chinese state have determined the urgency of the problem of spiritual, aesthetic and moral development of the individual. It was found that since the 1980s the state policy in the field of education has paid special attention to the issues of aesthetic education. Modernization of music education required special attention to address pressing issues of education. Music affects the spiritual and emotional sphere of man, allows you to comprehensively develop a range of feelings, ideals, tastes of the individual. A special place in this process was occupied by the creative use and application of promising ideas of progressive teachers of the past.*

The author presents the ideas of the German musician, composer K. Orff on the organization and implementation of music education, which allows to increase its efficiency and effectiveness.

The aim of our study is to study and analyze the content of the musical and pedagogical concept of K. Orff in the context of its application in the music education system in China.

In the process of research we used the following methods: analysis, generalization, systematization of pedagogical, historical, scientific and methodological works of scientists on the problems of music education of schoolchildren to understand the conceptual foundations of this problem.

The study of the scientific and pedagogical heritage of K. Orff, his practical activities allowed the author to identify the main ideas of his musical and pedagogical concept.

- *Improvisation, «impulse» is the basis for the study of music. Impulse is a stimulus for music, dance, rhythmic movements and singing, which the child performs intuitively and with pleasure.*
- *To teach music, it is advisable to use material that is close and understandable to the child. Works of folk art are best suited for this.*
- *For a better understanding of the very nature of a musical work and the rapid formation of performing skills, it is advisable to use musical instruments that do not require special training.*

- *Learning music will be effective in conditions close to the child's leisure and activities. To do this, it is advisable to widely use a variety of games.*

Key words: *music, music education, music-pedagogical concept of K. Orff, reform of music education in China.*

Вступ. Сьогодні, в умовах інтенсивного розвитку економічної, науково-технічної, промислової сфер життєдіяльності суспільства КНР, які детермінували пріоритетність технократичного підходу як форми суспільного світогляду, актуальною проблемою визначається підвищення рангу духовної та естетичної складової в ієрархії базових цінностей особистості.

Ефективне вирішення означених проблем потребує надання особливого статусу питанням естетичного, морального, духовного виховання особистості. Цілком логічним є спрямування вектору розвитку освітньої галузі КНР у напрямі реформування та вдосконалення музичної освіти, як одного із ефективних факторів всебічного гармонійного розвитку молоді людини, формування моральної, духовної особистості. Важливою складовою реформування системи музичної освіти країни є вивчення та використання цінного досвіду педагогів західноєвропейської музично-педагогічної школи. Одним із яскравих представників якої є німецький педагог та музикант К. Орф, його прогресивні ідеї значно збагатили теорію та практику музичної освіти КНР та вивели процес навчання музики на якісно новий рівень. На нашу думку, ідеї музично-педагогічної концепції К. Орфа заслуговують на широке використання у системі музичної освіти КНР, що сприятиме підвищенню ефективності процесу навчання.

З розвитком реформаційних процесів у галузі музичної освіти КНР, який припадає на 80-ті рр. ХХ ст., діагностується широкий інтерес науковців до проблем організації процесу навчання музики. Так, питання сучасної музичної освіти КНР розглядали Ван Бінчжао, Ван Юйхе, Ван Юн І та ін. Методиці викладання музики були присвячені роботи Цзінь Я Вея, Гуан Цзянхуа. Особливості організації музичного навчання в контексті загальноосвітніх навчальних закладів досліджували Ма Да, Ліяо Найсю, Дзюнь Сінюй. Особливе місце займають праці науковців, присвячені спадщині західноєвропейських педагогів. Наприклад, сутність та зміст музично-педагогічної концепції К. Орфа стали предметом уваги Лі Піна, Сюй Хуншуайя, Цао Діна, Лю Дуфана та інших. Проте, вивчення конструктивних ідей К. Орфа в контексті їх використання з огляду на особливості національної музично-педагогічної традиції КНР залишилися поза увагою науковців.

Мета та завдання. *Мета статті* полягає у вивченні та аналізі змісту музично-педагогічної концепції К. Орфа у контексті її застосування в системі музичної освіти КНР.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, систематизація педагогічних, історичних, науково-методичних праць учених із проблем музичної освіти школярів, організації процесу навчання музики для осмислення концептуальних засад розв'язання означеної проблеми.

Результати. Система музичної освіти в КНР пройшла довгий шлях інтенсивного розвитку та становлення, формувалася під впливом комплексу соціальних, економічних факторів, національних традицій та у відповідності до історично зумовлених політичних та ідеологічних процесів, що визначали загальний гуманітарний стандарт країни. З 80-х рр. XX ст. діагностувалося оновлення та поживлення в естетично-гуманітарній сфері держави, що пов'язано із проголошенням політики «відкритості», залученням культурних інститутів КНР до здобутків світової спадщини, забезпеченням ефективної світової міжкультурної взаємодії (Liu Pei, 2004).

Означені процеси вплинули й на систему музичної освіти в КНР, визначилася тенденція до вивчення цікавого світового досвіду з організації та здійснення навчання музики. Слід зазначити, що світова система музичної освіти XX століття збагатилася ідеями західноєвропейських музикантів та педагогів, які визначили принципово новий підхід до навчання музики. Яскравою постаттю в царині музичної педагогіки був німецький композитор, мистецтвознавець К. Орф, автор оригінальної музично-педагогічної концепції, з позицій якої, процес навчання музики перетворювався на природний процес пізнання світу та себе самого, акцентувалася увага на гармонійному розвитку емоцій та почуттів дитини (Li Pin, 2019).

Музично-педагогічна концепція К. Орфа вивела процес навчання музики на якісно новий рівень, наповнивши його близьким для дитини змістом та природними формами дій (плескання в долоні, спів, танці, ритмічні рухи, декламування тощо). К. Орф також пропонував поєднувати викладання музики із залученням учнів до участі у різноманітних видах сценічного мистецтва (п'єси, невеликі мюзикли). На його думку, це надавало можливість краще відчувати сутність та естетичний зміст музичного твору, сприяло вдосконаленню естетичних смаків та почуттів, здібностей до розуміння музики. Таким чином, методика К. Орфа не лише дозволяла зробити процес навчання музики ефективним, а також розвивала пізнавальну сферу, пам'ять, образне мислення, креативні здібності, увагу, емоційний інтелект особистості.

Інтерес педагогічної громадськості КНР до ідей К. Орфа діагностується у період другої половини XX ст. Вважається що першим, хто широко

популяризував ідеї К. Орфа був священник Ву Суньє (Бельгія), який приїхав наприкінці 60-х років до Тайваню й вів активну просвітницьку діяльність означеного спрямування. Застосування музично-педагогічної концепції К. Орфа у системі освіти КНР відбулося після візиту професора Ляо Найсюн, відомого китайського вченого та директора Музичного інституту Шанхайської консерваторії музики, до Німеччини у 1979 р., під час якого відбулася його зустріч із К. Орфом (U Chun In, 2008).

Подальшому розвитку ідей К. Орфа в системі музичної освіти КНР сприяло офіційне створення 2 червня 1989 р. Професійного комітету К. Орфа асоціації китайських музикантів. З моменту створення асоціації вона зробила значний внесок у популяризацію та поширення концепції К. Орфа в КНР. Асоціацією проводилися теоретичні дослідження проблеми гармонійного поєднання прогресивних ідей К. Орфа із існуючою музичною культурою КНР, а також було здійснено низку заходів з підготовки вчителів. Згодом випуск журналу асоціації китайських музикантів «Міст Орфа» об'єднав прихильників ідей К. Орфа, музикантів, представників педагогічної громадськості, виступив певною ареною для обміну думками, досвіду, та широкого їх розповсюдженню. (Tsao Li, 2000)

Проте, слід зазначити, що попри визнання прогресивних та конструктивних ідей музично-педагогічної концепції К. Орфа, широкого використання в системі освіти КНР на офіційному рівні вона не зазнала. Й хоча ідеї К. Орфа вплинули на реформування системи музичної освіти КНР та знайшли відображення у «Стандартах обов'язкової навчальної програми з музики», що були розроблені Міністерством освіти КНР (2011 р.), використання методики навчання музиці К. Орфа в музичних класах початкових та середніх шкіл досі не має масштабної та системної реалізації (Yao Siiuan, 1999). Тому на сьогодні музично-педагогічною громадськістю проблема реалізації ідей К. Орфа у системі музичної освіти КНР визначається актуальною та пріоритетною.

Зупинимось більш детально на основних ідеях методики викладання музики за К. Орфом, які заслуговують на увагу та практичне застосування в системі музичної освіти КНР. Слід зазначити, що система музичної освіти К. Орфа – це комплексна система викладання музики, яка поєднує у собі рух, мову, спів та творчість. Вивчення науково-педагогічної спадщини К. Орфа, його практичної діяльності дозволили визначити основні ідеї його музично-педагогічної концепції:

1. В основі навчання музики має бути імпровізація, «імпульс», певний баланс між почуттями, тілом та розумом особистості. Імпульс – це сильне емоційне, яскраве почуття, яке охоплює дитину при знайомстві із музичним

твором. Імпульс виступає певним поштовхом для музикування, танцювання, ритмічних рухів та співу, які дитина робить інтуїтивно та із задоволенням. За думкою К. Орфа, тіло може виступати у ролі музичного інструменту, який видає звуки в унісон основного музичного твору, запропонованого для ознайомлення або виконання. Автор навіть розробив класифікацію звуків тіла у відповідності до музично прийнятих норм та правил. Так, тупіт ніг – басы, плескання в долоні – альти, клацання пальцями – сопрано. К. Орф уважав, що навчання музики є процес творчий, результатом якого є оригінальний продукт. Тому застосування оригінального інструментарію, оригінальної музики цілком природно й логічно для реалізації означеного процесу (In Aitsin, 2002).

Подібний підхід розкриває широкі можливості при використанні, оскільки не потребує особливого обладнання, є простим та доступним. У будь-якій класній кімнаті учні можуть навчатися музиці, використовуючи широкий діапазон звуків. Насамперед, постукування різних частин людського тіла може видавати різні звуки. Це може дозволити учням досліджувати та аналізувати різні звуки, щоб розрізняти їх, краще розуміти та усвідомлювати саму природу звучання, відчуваючи чарівну красу звуку, переконуватися в тому, що кожен може бути творцем музики. У той же час, в умовах дефіциту аудиторного фонду для навчання великої кількості учнів у закладах середньої освіти, означений підхід набуває особливої актуальності. Особливо корисним та результативним таке природне знайомство із музикою є для організації навчання у класах початкової та середньої школи, коли учні роблять перші кроки в оволодінні музичною грамотою.

2. Музичний матеріал для вивчення має бути близьким та зрозумілим для дитини за змістом. Тому переваги слід надавати зразкам народної творчості та національного музичного мистецтва (U Chun In, 2008).

3. Для навчання музики доцільно застосовувати прості інструменти, які не потребують спеціальних умінь та навичок, при взаємодії з якими дитина легко може отримати певне звучання й навчитися виконувати певні твори без спеціальної підготовки.

Гра на музичному інструменті, на думку К. Орфа, є надзвичайно важливою частиною системи музичної освіти, його творчий підхід для вибору музичних інструментів став основною особливістю його методики навчання. К. Орфом було винайдено цілий комплекс таких інструментів, які увійшли в широку практику музичного навчання під назвою «Орфські музичні інструменти». Він розділяв інструменти на два типи: ударні інструменти без фіксованої висоти та мелодійні інструменти. Більшість цих інструментів характеризується широким діапазоном звуків, і вони можуть бути як моно-, так

й поліфонічними, а також можуть використовуватися для акомпанементу в хоровому співі. (U Chun In, 2008).

Як показало вивчення літератури з означеної проблеми, гра на музичних інструментах К. Орфа має певні переваги:

- дозволяє нівелювати розрив у музичній підготовці учнів конкретного класу;
- сприяє розвитку в учнях впевненості у собі, стимулюванню інтересу до вивчення музики, вдосконаленню здатності до взаємної співпраці та надає широкий простір для розкриття творчого потенціалу учнів;
- оскільки інструменти К. Орфа можуть бути замінені будь-якими предметами, які здатні видавати звук, це надає широкі можливості до створення та використання нових музичних інструментів самостійно (U Chun In, 2008).

4. Навчання має відбуватися в природній для дитини атмосфері, стати певним організованим продовженням їх звичайних способів діяльності та дозвілля. Тому рекомендувалося широко застосовувати різноманітні ігри, руханки тощо.

Гра є однією із найпопулярніших форм виразу дитячої натури, інтересів, прагнення до пізнання навколишнього світу. К. Орф вважав, що за допомогою гри можливо гармонійно та природно об'єднати різні форми художньої творчості: музика, танці, драма, образотворче мистецтво тощо, які утворюють унікальну атмосферу для розвитку творчості, необхідних для музичного навчання здібностей та якостей.

Таким чином, для учнів створюються макрохудожнє середовище, яке дозволяє вивчати основи музичного мистецтва. З часом, у відповідності до вікових особливостей та захоплень дітей, у формі гри вони зможуть відчувати, розуміти та яскраво виражати ідеї та зміст певного музичного твору, вдосконалювати власну музичну культуру, збагачувати власний емоційний досвід. Також ігри створюють унікальні можливості для прояву творчості (наприклад, створення оригінальних мелодій через додавання, комбінування різних звуків, складання пісень, підбір звуків для різних емоційних настроїв тощо), дозволяють відчувати радість від цього процесу.

Представники традиційної школи навчання музики, з системою спеціальних, абстрактних знань, акцентуванням уваги на формування та відпрацювання виконавських навичок та умінь, музично-педагогічну концепцію К. Орфа вважають «примітивним навчанням» (Tsao Li, 2000). Проте, на наш погляд, для дитячої аудиторії, вона може стати дуже корисною та ефективною, гарантувати високий результат навчання, оскільки є досить

легкою у реалізації, позбавляє навчального перевантаження, носить розважальний характер, урізноманітнює форми та методи навчання ігровим змістом.

5. Навчання музики має відбуватися на фоні розвитку культури фізичних рухів, вдосконалення ритмічних здібностей та пластики тіла. К. Орф відводив особливе місце навчанню фізичним рухам за допомогою спеціальних вправ: вправи на тренування реакції, гімнастичні вправи, рухливі вправи, вправи з комбінації рухів, рухливі ігри, вправи на імпровізацію тощо. На думку автора, такі інтегровані заняття дозволяли учням краще відчувати та сприймати музичні твори, розширювали особистісний емоційний досвід кожного учня, дозволяли більш усвідомлено засвоювати, розрізняти та аналізувати ритм певного музичного твору, його стиль, структуру тощо.

6. Основною умовою успішного навчання музики дитини є наявність розвинутого слуху. Слухання – це єдиний спосіб сприймати музику, відчувати її красу та насолоджуватися її чудовим звучанням. Саме слухання формує та розвиває навички інтуїтивного сприйняття звуку. Для розвитку слуху слід широко використовувати аудіювання, яке не тільки сприяє кращому сприйняттю музичних елементів, а й допомагає учням максимально відчутти виразну силу звуку і внутрішні емоції музичного твору. К. Орф вважав, що аудіювання – це систематичне та складне тренування, яке супроводжує увесь процес навчання музики. Під час таких тренувань учні можуть неусвідомлено формувати певну концепцію ритму, мелодії, стилю, структури музики тощо. (U Chun In, 2008).

Методичним підґрунтям музично-педагогічної концепції К. Орфа став комплекс підручників, які були розроблені ним для навчання музики в школі. Авторська методика навчання музики передбачала акцентування уваги на двох складових: практиці ритму й мелодії та навчанню базовим рухам.

Обговорення. Проведене дослідження підтверджує висновки науковців про те, що з другої половини ХХ ст. система музичної освіти КНР зазнала суттєвої модернізації та реформування, збагатилася ідеями видатних західноєвропейських педагогів та митців. Особливу увагу прогресивні представники китайської музично-педагогічної спільноти приділяли вивченню та практичному використанню ідей німецького музиканта, педагога К. Орфа. У роботах Лі Піна, Сюй Хуншуайя, Цао Діна, Лю Дуфана розкрито зміст та суть музично-педагогічної концепції К. Орфа.

Розвиваючи ідеї дослідників, автором було проаналізовано та визначено ідеї К. Орфа, які були б доцільними для широкого застосування в системі музичної освіти КНР, а саме: переорієнтація всього процесу навчання музики на особистість дитини, її природні інтереси, захоплення, способи діяльності,

збагачення змісту музичної освіти навчальним матеріалом близькими для розуміння, збагачення освітнього процесу ігровими методами тощо.

Висновки. Отже, застосування музично-педагогічної концепції К. Орфа в системі музичної освіти КНР є досить актуальною проблемою, успішне вирішення якої потребує популяризації її змісту та переваг серед широкої педагогічної громадськості, практичне застосування та адаптування до сучасних освітніх реалій.

ЛІТЕРАТУРА

現代中國學派音樂教育文獻 (1949-1995) 姚希元主編。上海音樂出版社, 1999. 178 第.

應愛卿。奧爾夫音樂教育的思想與實踐。上海: 上海教育出版社, 2004. 224第.

李平。卡爾奧爾夫在中國的音樂教學方法。中國音樂教育, 2019 (6). 第. 94-96.

吳春瑩。奧爾夫 «獨創» 思想對小學合唱教育的啟示。中國音樂教育, 2008 (2). 16第.

劉佩。音樂教育實踐與理論[M]. 上海音樂出版社, 2004. 114第.

音樂教育。對於訂單。曹麗等。城市師範大學, 2000. 75第.

Сайт Міністерства освіти КНР. Режим доступу: <http://www.moe.gov.cn> (дата звернення: 21.02.2022).

REFERENCES

Yao Siiuan (1999). Dokumenty z muzychnoi osvity v suchasni kytaiskii shkoli (1949–1995) [Documents on music education in the modern Chinese school (1949-1995)]. Shankhai: Shankhaiske muzychne vydavnytstvo (in Chinese).

In Aitsin (2002). Teoriia ta praktyka muzychnoi osvity K. Orfa. [Theory and practice of music education K. Orff]. Shankhai: Shankhaiske muzychne vydavnytstvo (in Chinese).

Li Pin (2019). Metodyka navchannia muzyky K. Orfa v KNR. [Methods of teaching music by K. Orff in China]. Kytaiska muzychna osvita (in Chinese).

U Chun In (2008). Rozvytok idei K. Orfa pro khorovyi spiv u pochatkovii shkoli [Development of K. Orff's ideas about choral singing in primary school]. Kytaiska muzychna osvita (in Chinese).

Liu Pei (2004). Praktyka ta teoriia muzychnoi osvity [Practice and theory of music education]. Shankhai: Shankhaiske muzychne vydavnytstvo (in Chinese).

Tsao Li (2000). Muzychna osvit [Music education] Piekini: Stolychnyi pedahohichnyi universytet (in Chinese).

Sait Ministerstva osvity KNR [Site of Ministry of education of the People's Republic of China]. Retrived from <http://www.moe.gov.cn> (in Chinese).

Інформація про автора:

Чжан Ян; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8044-8491>, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди; вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61166.

e-mail: kin_f@ukr.net

Information about authors:

Zhang Yang; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8044-8491>; graduate student at the Department of Educational and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, street Valentynivska, 2, Kharkiv, Ukraine, 61166.

e-mail: kin_f@ukr.net.

Кін Олена Миколаївна; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1935-6483>;
доктор педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри освітології та інноваційної
педагогіки, Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди; вул. Алчевських, 29,
м. Харків, Україна, 61002.

e-mail: kin_f@ukr.net

Kin Olena Mykolaivna; ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1935-6483>; Doctor
of Pedagogical Sciences, Associate Professor
of the Department of Educational and
Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical University,
street Alchevsky, 29, Kharkiv, Ukraine, 61002.

e-mail: kin_f@ukr.net.

Цитуйте цю статтю як: Чжан Ян, Кін О. М. Використання музично-педагогічної концепції
К. Орфа при організації навчання музики школярів як актуальна проблема сучасної системи
музичної освіти КНР. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. № 52. С. 152–161
DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.52.14>

Дата надходження статті до редакції: 12.04.2022

Стаття прийнята до друку: 29.04.2022